

כמה מילים על הוראה:

איך אני חושב על הוראה

(למניעת אי-הבנות, הקלה על תיאום-ציפיות, ובחירה מושכלת של קורסים)

בדרך כלל אני מאוד נהנה ללמד. אני לוקח את החלק הזה של עבודתי מאוד ברצינות, משקיע בו לא מעט, ותמיד חשבתי שאני עושה זאת היטב. אבל (זהירות – הפתעה ממשמשת ובאה!) לא כל תלמידי/ותי תמיד מסכימים/ות איתי בעניין זה. לעתים הבעיה נעוצה בפערי ציפיות מסויימים, או אופן הוראה שלי שמפורש בדרך בעייתית. כדי להקטין את מספר הבעיות האלה בעתיד, החלטתי לכתוב כאן את הדברים הבאים, ערוכים בצורה של תשובות לשאלות שאולי מטרידות אותך.

1. האם הקורסים שלך קשים?

מהמשובים שאני מקבל, התשובה היא ככל הנראה "כן". הקורסים שלי תובעניים במובן זה שיש לחשוב בהם, יש לקרוא במסגרתם, והצלחה אינה מובטחת. לפי הערכות ההוראה, הקורסים שלי מדורגים בעקביות כקשים מהממוצע, אבל לא הרבה מהממוצע.

2. אז האם הציונים שאתה נותן נמוכים?

מה שחשוב לי אידיאולוגית זה הרמה האינטלקטואלית של הקורס, לא רמת הציונים בו. לכן אין לי כל בעיה עם תקנונים למיניהם, ואני מנסה להקפיד (גם באמצעות מתן פקטורים) שהממוצע וההתפלגות בכל קורס יהיו סבירים בהתאם למקובל באותו תחום.

יחד עם זאת, נכון שאני נותן ציונים "בחינם". אולי בקורסים אחרים אחדים גם אם לא תכתוב/בי שום דבר רלבנטי ובעל ערך בבחינה תקבל/י ציון סביר. אצלי לא. וכדי לטפל בבעיה (נפוצה מאוד, למרבה הצער, בפילוסופיה ובמשפטים) של כתיבת שטויות חסרות תוכן בז'רגון שאמור להבטיח להן ציון סביר, איני נרתע ממתן ציונים נמוכים מאוד. אבל אם את/ה מתכוונת לעבוד בקורס ברצינות, כל זה לא אמור להטריד אותך, שהרי הממוצע וההתפלגות יהיו פחות או יותר בהתאם לשדה.

3. מה זה פילוסופיה אנליטית, ולמה זה סוג הפילוסופיה היחיד שאתה מלמד?

החצי השני של השאלה הזו קל יותר למענה. אני מלמד רק פילוסופיה אנליטית משום שזה סוג הפילוסופיה היחיד שאני מכיר ברמה שמאפשרת לי ללמדו, ומשום שזה סוג הפילוסופיה היחיד שאני חושב (בסייגים קלים) שיש לו ערך אינטלקטואלי של ממש. זה בסדר, כמובן, אם את/ה חושבת/אחרת. ואם את/ה חושבת/אחרת, את/ה מוזמן/נת בהחלט ללמוד סוגים אחרים של פילוסופיה אצל כמה מעמיתיי/ותי (בנוסף לקורסים שלי, או במקומם). אבל הרי את/ה לא מצפה ממני ללמד מה שאני בקי בו ושאיני חושב שיש בו ערך אינטלקטואלי, נכון?

הרבה יותר קשה להשיב על החצי הראשון של השאלה. אני מניח שמה שמאפיין פילוסופיה אנליטית היום זה בעיקר מחוייבות לסטנדרטים מסויימים של בהירות והקפדה על טיעונים, לצד עיסוק מרכזי בסוגיות הפילוסופיות עצמן, ולא במה שהוגים/ות אחרים/ות חשבו על הנושאים האלה. אבל זה אפיון מאוד עמום. אני חושב שהדרך הנכונה להבין מהי פילוסופיה אנליטית היא לעשות קצת פילוסופיה אנליטית, וקצת פילוסופיה אחרת, ולחוש את ההבדל. אז גם תוכל/י לדעת טוב יותר מה סוג הפילוסופיה שמדבר אליך/אלייך. (קורס או סמינר שלי יכול לתת תחושה לא רעה של מהי פילוסופיה אנליטית).

4. אני לומד/ת משפטים. למה כל זה צריך לעניין אותי?

בואו נודה על האמת: הסיכוי שהשיעורים שלי יועילו לך פרקטית בבואך לבקש הארכת מועד להגשת תצהירים מרשם בית המשפט המחוזי בפתח תקווה אינו גבוה במיוחד. אבל איני חושב שרק דברים שיעזרו לך במקרים מסוג זה צריכים לעניין אותך. את/ה הרי אדם/אשה חושבת, שלמשפט יהיה חלק מרכזי בקריירה שלו/ה. האם לא מעניין אותך להרהר ביקורתית על ענפי המשפט השונים, ועל המשפט ככלל? לשיעורים שלי יש ערך – אם יש להם ערך – משום שהם מעניינים, משום שהם מלמדים חשיבה ביקורתית ואחראית אינטלקטואלית על עניינים רבים, בחלקם עניינים שקשורים קשר קרוב למשפט. לכן הם גם יכולים לעזור לך בהמשך הדרך בניסיון להבין הבנה תיאורטית עמוקה של ענפי המשפט השונים. אז איני בטוח שכל זה צריך לעניין אותך. זה בהחלט יכול לעניין אותך.

5. מדוע חומר הקריאה כמעט תמיד באנגלית?

סוגייה כאובה משהו. אין לי, כמובן, העדפה לאנגלית על פני עברית. אלא שפילוסופיה (אנליטית) עושים/ות כיום באנגלית. כמעט כל הטקסטים המרכזיים כתובים באנגלית, ויש מעט מאוד תרגומים לעברית. כשיש תרגומים טובים כאלה (שאני מודע להם), אני משתמש בהם, כמובן.

6. האם אתה לא-נחמד? (או בגרסאות מסויימות: מדוע אתה לא נחמד?)

אני מודה שיש תלמידים/ות שמקבלים/ות את הרושם הזה. אני דווקא חושב שאני נחמד למדי. אבל יש כמה דברים בסגנון ההוראה שלי שעלולים להתפרש כחוסר-נחמדות שכזה. אז הנה, בניסיון להבהיר מדוע לא תהיה זו פרשנות נכונה, פירוט של כמה התנהגויות שכאלה:

קטיעה של דברי תלמידים/ות

לעתים קרובות למדי, אני קוטע את דבריו/ה של תלמיד/ה שמדבר בשיעור שלי, ויש תלמידים שחושבים על התנהגות כזו כהתנהגות פוגעת, שחצנית, משתיקה. בוודאי אני מתכוון לה כך. זמן השיעור הוא המשאב היקר ביותר שלי כמורה. אם אני מבזבז אותו, או מניח לו להתבזבז, אני מועל בתפקידי, ואיני מספק לתלמידי/ותיי את שאני אמור לספק להם (כלומר, עיסוק רציני אינטלקטואלי בשאלות הרלבנטיות). כשתלמיד מדבר ארוכות באופן שאינו רלבנטי, אני קוטע אותו בזריזות בשאלה "מדוע זה רלבנטי?". אם יש לו תשובה, מצוין. אם לא, אין זה מן הראוי להמשיך לבזבז זמן על דברים אלה. כשתלמידה מסגירה בפתיח דבריה אי-הבנה חמורה של טענה שכבר הוסברה בכיתה, אין טעם לתת לה לבנות תילי תילים על אי-הבנה זו, ואני קוטע אותה כדי להבהיר את אי-ההבנה, ולראות אם לאחר שהובהרה נותרה לתלמידה הערה רלבנטית.

לא רק שאני חושב על התנהגות כזו כעל זלזול בכבודם/ן של תלמידים/ות. אני חושב עליה כעל הבעת כבוד לתלמידים/ות ולזמנם/ן.

הפרכה

לא אחת אני נתקל בתופעה המצערת, שכשדבריו של פלוני מופרכים (כלומר, כשמראים שאינם אמיתיים) פלוני נעלב, חושש להתבטא שוב, וכדומה. זה נכון, כמובן, גם לגבי מי שאינם סטודנטים/ות. אני מבין שהחווייה של לנסות לטעון טענה כלשהי ולגלות מיד שאי אפשר להגן עליה (או שכך לפחות חושב מישהו אחר) אינה חוויה נחמדה, ולכן לעתים קרובות הפרכה חדה ומהירה אינה התנהגות ראויה (לא הייתי ממליץ עליה, למשל, בארוחת הערב הראשונה אצל הורי בן/בת הזוג).

אבל באוניברסיטה בכלל, ובשיעורים בפילוסופיה בפרט, אני חושב שזו בדיוק ההתנהגות הראויה. הקפדה על סטנדרטים אינטלקטואליים היא לב ליבו של העניין. ללא הקפדה כזו אין זכות קיום לשיעורים כשלי, ואולי לשיעורים כלל. חישובו על דיון ביקורתי שכזה כהזדמנות לחידוד החשיבה הביקורתית שלכם/ן, וכהכנה להמשך דרככם/ן בעולם הגדול (או בעולם האקדמי הגדול פחות, שגם הוא אינו קטן כל כך), לא כעל איזור מסוכן לאגו שברירי שאינו יכול לעמוד בביקורת. (אחרי הכל, אין פילוסוף/ית או תיאורטיקן/ית של המשפט אחד/ת – טוב/ה ככל שיהא/תהא – שדבריו/ה אינם נחשפים להפרכות כאלה כל העת.)

חוסר סבלנות לחוסר רצינות

ייתכן שלעתים אני נראה חסר-סבלנות, אולי משום שלעתים אני באמת חסר סבלנות. יש בי מעט מאוד סבלנות לחוסר רצינות אינטלקטואלית. חוסר רצינות כזה יכול לבוא לידי ביטוי בחוסר מוכנות לשיעור, או במחשבה שבפילוסופיה "הכל הולך", או בהתעלמות בשלבים מאחרים של הקורס מדברים שכוסו בשלבים מוקדמים יותר, וכולי.

איני מתנצל על כך – אני מקפיד על סטנדרטים אינטלקטואליים. אני מניח שאינך מצפה ממני להתנצל על כך.

סטנדרטים, שוב

ולעתים מקנן בי החשד שמה שמאיים על סטודנטים/ות אחדים/ות (אם כי בהחלט לא על כולם/ן) זה פשוט ההקפדה הבלתי מתפשרת על סטנדרטים אינטלקטואליים, כאלה שאולי לא כל עמיתיי/ותיי מקפידים/ות עליהם. מצער אותי לחשוב שיש המפרשים/ות זאת כחוסר נחמדות. אבל אם מחירי זה הכרחי כדי להקפיד על הסטנדרטים האמורים, זה מחיר שאני מוכן לשלם.

7. עד כמה אתה זמין לפניות סטודנטים/ות?

מאוד! אני עונה על אימיילים כמעט תמיד תוך זמן קצר ובפירוט. אני נפגש עם סטודנטים/ות כל הזמן. ואני שמח לקרוא טיוטות, להעיר הערות, לתת הפניות, לשוחח על רעיון שעדיין אינו בגדר טיוטה, וכדומה. מנסייני עד כה, רק חלק לא גדול מהסטודנטים/ות עושה שימוש באופציות האלה. אבל אני בהחלט מאפשר אותן.

8. אז לקחת את הקורס/הסמינר שלך, או לא?

התשובה היא, כמובן, שזה תלוי.

אם את/ה רוצה לעשות את המינימום כדי להשלים תואר, לא לבוא לשיעורים, לא לקרוא חומר קשה, לא לחשוב – או אם את/ה רוצה קורס שהוא כולו חנופה לאגו האינטלקטואלי שלך – התשובה היא כנראה "לא".

אבל אני חושב שהתיאור העגום הזה לא היה נכון לגביך/לגבייך כשנרשמת לאוניברסיטה העברית. אם את/ה סקרן/נית, רוצה להיות מאתגר/ת אינטלקטואלית, מוכן/ה להתמודד עם קשיים אינטלקטואליים – אז אני חושב ששווה לך בהחלט לשקול גם את הקורסים שלי.